
Vergaderjaar 2010 - 2011

32 618 Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enige andere wetten in verband met de invoering van een verhoogd collegegeld voor langstudeerders (Wet verhoging collegegeld langstudeerders)

F

**NADER VOORLOPIG VERSLAG VAN DE
VASTE COMMISSIE VOOR ONDERWIJS,
CULTUUR EN WETENSCHAP¹**

Vastgesteld 1 juli 2011

De memorie van antwoord heeft de commissie aanleiding gegeven de volgende vragen en opmerkingen aan de regering voor te leggen.

1. Inleiding

De leden van de **PvdA**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord over de voorgestelde wijziging van de wet op het hoger onderwijs etc. Ook na lezing van de memorie van antwoord zijn bij deze leden verschillende vragen blijven bestaan.

De leden van de **SP**-fractie hebben kennisgenomen van de memorie van antwoord en hebben naar aanleiding daarvan nog vragen.

¹ Samenstelling:
Holdijk (SGP), Dupuis (VVD), Linthorst (PvdA),
Kox (SP), Essers (CDA), Thissen (GL),
Nagel (50PLUS), Van Bijsterveld (CDA), Duthler
(VVD), Huijbregts-Schiedon (VVD),
Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Schaap (VVD),
Smaling (SP), Flierman (CDA) (*voorzitter*),
Lokin-Sassen (CDA), Backer (D66), Th. de Graaf
(D66), Ganzevoort (GL) (*vice-voorzitter*),
De Lange (OSF), Ter Horst (PvdA), Koole (PvdA),
Sent (PvdA), Van Strien (PVV), Sörensen (PVV),
Frijters-Klijnen (PVV)

De leden van de **D66**-fractie danken de regering voor de uitvoerige memorie van antwoord. Zij hebben gemengde gevoelens bij de inhoud van de door de regering gegeven antwoorden en hebben daarover nog vragen.

De leden van de **GroenLinks**-fractie danken de regering voor de memorie van antwoord. Die verheldert het gezichtspunt van de regering, maar roept bij deze leden ook nieuwe vragen op.

De leden van de **ChristenUnie**-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel 'verhoging collegegeld langstudeerders', maar hebben nog wel enkele aarzelingen. Zij hebben derhalve nog een aantal vragen.

Ook namens de commissie worden er twee vragen voorgelegd aan de regering.

2. Algemeen

De leden van de commissie vragen de regering, mede naar aanleiding van de brief van de staatsecretaris van 23 juni jl. over de tijdige invoering van de wet, of - en zo ja, waarom - behandeling van het wetsvoorstel in september en de alsdan naar de regering stelt noodzakelijke procedure van een novelle, de effectuering van de bezuinigingen die in de sector van het hoger onderwijs zijn voorzien in gevaar brengt.

Noodzaak wetsvoorstel

De leden van de **SP**-fractie begrijpen nog steeds niet goed waarom de langstudeerder wordt aangepakt. Deze kost de instellingen namelijk niks extra's. Integendeel: hij of zij betaalt elk jaar collegegeld en vraagt niet meer docententijd dan een snelle student. De langstudeerder heeft alleen 'zichzelf ermee'. Bij het afstuderen telt hij of zij verder gewoon mee voor de bekostiging van de instelling. Het antwoord op een vraag van de leden van de PvdA-fractie en de D66-fractie² kunnen wij dan ook niet goed plaatsen. Het is toch veel logischer om - in navolging van de suggestie van de vereniging van universiteiten (VSNU) - maatregelen te treffen die de notoire langstudeerder, die écht te weinig vorderingen maakt zonder geldig alibi, een beperking van inschrijving dan wel de leenperiode op te leggen? Graag op dit punt een reactie van de regering.

Doelstelling(en) wetsvoorstel

De leden van de **D66**-fractie menen dat de antwoorden in de memorie van antwoord niet hebben bijgedragen aan de noodzakelijke duidelijkheid over de doelstellingen van de regering. Deze leden wijzen er op dat de regering in de memorie van antwoord stelt dat de langstudeerdermaatregel "een van de maatregelen is die noodzakelijk is om de onderwijskwaliteit te verbeteren".³ Elders stelt de regering evenwel dat de langstudeerdermaatregel "aanvullend is op de maatregelen die nodig zijn om de onderwijskwaliteit en het studierendement te verbeteren".⁴ In een andere passage⁵ in de memorie van antwoord noemt de regering als het tweeledig doel van de langstudeerdermaatregel "ombuigen om te kunnen investeren en verhogen studierendement", terwijl op nog een andere plek⁶ de regering deze maatregel slechts ziet als één van "een aantal

² "De langstudeerder heeft (...) beslag gelegd op de publieke middelen.", *Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 12.*

³ *Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 2.*

⁴ *Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 3.*

⁵ *Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 4.*

⁶ *Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 5.*

ombuigingen die nodig zijn om te kunnen investeren in de verhoging van de onderwijskwaliteit". Deze leden menen dat de regering op deze wijze aan het vereiste van zorgvuldige wetgeving afbreuk doet, nu zij onhelderheid laat bestaan over de precieze doelstellingen van het voorstel en zichzelf herhaaldelijk tegenspreekt. Deze leden nodigen de regering nadrukkelijk uit de doelstellingen van het onderhavige wetsvoorstel eenduidig te formuleren en te expliciteren.

Het is de leden van de **GroenLinks**-fractie duidelijk dat er sprake is van een tweeledig doel: enerzijds bezuinigen en anderzijds verhogen van het studierendement. Onduidelijk is echter hoe deze doelen zich tot elkaar verhouden. Immers, hoe meer het tweede doel (rendementsverbetering) bereikt wordt, des te minder levert de maatregel op voor de bezuiniging en andersom. Kan de regering uitleggen welk van deze doelen prioriteit heeft, zo vragen deze leden.

Gevolgen wetsvoorstel

De leden van de **D66**-fractie willen voorts graag weten waar de regering de verwachting aan ontleent dat door invoering van de langstudeerderregeling, aankomende studenten een bewustere studiekeuze zullen maken. Welk onderzoek toont aan dat middelbare scholieren bij de aanvankelijke keuze voor een opleiding in het hoger onderwijs zich geheel of gedeeltelijk zullen laten leiden door het vooruitzicht om jaren later bij studievertraging extra collegegeld te moeten betalen? Welke buitenlandse vergelijkingen waaruit dit zou blijken, heeft de regering ter beschikking? Is de regering het niet met deze leden eens dat het verband tussen de aanvankelijke studiekeuze en een eventueel later optredend financieel nadeel van lang studeren niet is te onderbouwen en wellicht zelfs non-existent is?

De leden van de **GroenLinks**-fractie lezen in de memorie van antwoord dat er geen inzicht is in de specifieke redenen van het 'langstudeerder' zijn.⁷ Op grond waarvan meent de regering dan dat bepaalde gedragseffecten zullen optreden bij studenten? Zoals bekend leven er (onder andere bij de Raad van State) grote vragen over de effectiviteit van de langstudeerdermaatregel waar het gaat om het verhogen van het studierendement. Is de regering bereid dit te laten onderzoeken om zodoende *evidence based* beleid te kunnen voeren? Hoe kan de regering beleid ontwikkelen als de bepalende factoren onbekend zijn?

De regering geeft in haar antwoord toe dat er op dit moment sprake is van institutionele vertraging, dat wil zeggen vertraging in de studieduur die te wijten is aan regelingen en onvolkomenheden bij de instellingen en die niet aan de studenten kan worden toegeschreven. Meent de regering niet dat door invoering van de langstudeermaatregel voordat deze institutionele vertraging is opgeheven, de negatieve effecten daarvan eenzijdig en onrechtmatig bij studenten worden neergelegd? Kan de regering in dit kader voor de leden van de **D66**-fractie overigens nog de redelijkheid beargumenteren van een onmiddellijke bijna verdrievoudiging van het collegegeld, terwijl zulks niet mag worden beschouwd als een boete op te lang studeren?

Blijkens de memorie van antwoord wordt een gedragseffect verwacht van 25%, zo lezen de leden van de **GroenLinks**-fractie.⁸ Onduidelijk is waarop dat precies is gebaseerd. Belangrijker is echter de vraag wat het verschil is tussen deze beperkte groep studenten die kennelijk gestimuleerd worden sneller te gaan studeren, en de 75% voor wie de maatregel geen positief

⁷ Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 7.

⁸ Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 9.

effect zal hebben. Wat is het verschil in omstandigheden en motieven tussen deze twee groepen? Mag aangenomen worden dat voor de 75% langstudeerders die getroffen worden, andere factoren dan beperkte voortgangsmotivatie een rol spelen, waaronder wellicht sociale factoren, gezinsomstandigheden, enzovoorts? Als dat zo is, is deze maatregel dan niet een onrechtvaardige sanctie voor het grootste deel van de getroffenenen?

Samenhang Strategische Agenda

De leden van de **PvdA**-fractie betreuren dat de voorgestelde wijzingen geen onderdeel uitmaken van een integrale aanpak. Voorstellen gericht op de verbetering en de kwaliteit van het studierendement ontbreken, waardoor het kader ontbreekt om de voorgestelde maatregelen goed te kunnen beoordelen. Ook deze leden willen voorkomen dat studenten onevenredig lang over hun studie doen, maar zetten grote vraagtekens bij het voorgestelde instrumentarium, dat door het ontbreken van genoemde voorstellen bovendien onvolledig is. Was het niet veel beter geweest om dit wetsvoorstel te bespreken in samenhang met de aangekondigde Strategische Agenda, zeker nu de ingangsdatum van de maatregel op september 2012 is gesteld?

De memorie van antwoord preludeert in niet geringe mate op de aangekondigde strategische agenda hoger onderwijs, zo constateren de leden van de **SP**-fractie. Dit blijkt wel uit de volgende passages uit de memorie van antwoord:

- De regering heeft aanvullende voorstellen over selectie aan de poort en het bindend studieadvies betrokken in haar beleidsreactie op het advies van de Commissie Veerman (Kamerstukken II 2010-11, 31 288, nr. 150) en zal deze verder uitwerken in de Strategische Agenda.
- In de Strategische Agenda zullen deze voorstellen nader worden uitgewerkt.
- Zoals hierboven vermeld, zullen in de aangekondigde Strategische Agenda de voorstellen om onder andere het studierendement te verhogen, nader uitgewerkt worden.
- Deze maatregelen worden in de Strategische Agenda nader uitgewerkt.
- In de Strategische Agenda zal de regering aangeven hoe deze investeringen ingezet zullen worden.
- De follow-up wordt nader uitgewerkt in de Strategische Agenda.
- Het beleid dat is gericht op bewuster studiegedrag, wordt in de Strategische Agenda verder uitgewerkt.
- De regering zal in de Strategische Agenda nader ingaan op voorstellen om het studiesucces en de studiekwaliteit te verhogen.
- Het wetsvoorstel hangt samen met maatregelen opgenomen in de Strategische Agenda die gericht zijn op het verbeteren van het studierendement.
- De regering is van mening dat het studierendement alleen structureel te verhogen is door een combinatie van maatregelen die, in aanvulling op de langstudeerdermaatregel, nader worden uitgewerkt in de Strategische Agenda.
- Met betrekking tot bijzondere categorieën studenten zal de regering in de Strategische Agenda maatregelen noemen om te komen tot een flexibel en kwalitatief hoogwaardig onderwijs voor werkenden.
- De regering zal in de Strategische Agenda nader ingaan op de betekenis van deeltijdopleidingen voor het hoger onderwijs.

Wanneer zal de Strategische Agenda naar de Kamers worden gezonden? Aangezien het toch een hoofdtaak is van de Eerste Kamer om de samenhang van beleid en wetgeving te beoordelen en te toetsen, geven de leden van de SP-fractie er de voorkeur aan het wetsvoorstel te behandelen pas nadat deze agenda beschikbaar is.

Bij verschillende vragen wordt vooruit gewezen naar de strategische agenda, waarin de weg naar kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs zal worden geschetst. Het ontbreken van die Strategische Agenda maakt het in dit stadium problematisch voor de leden van de **GroenLinks**-fractie om de noodzakelijkheid en de doelmatigheid van deze maatregel te beoordelen. Wanneer zal de strategische agenda verschijnen en wat is er op tegen om daarna de verschillende maatregelen in samenhang te bespreken? Hoe kan de Kamer zonder inzicht in de Strategische Agenda beoordelen of de langstudeerdermaatregel bijdraagt aan de kwaliteit van het hoger onderwijs?

Verband met investeringen en/of kwaliteitsimpuls

Diverse malen wordt in de memorie van antwoord gesteld dat er eerst omgebogen moet worden, voordat er geïnvesteerd wordt. Dit wordt echter niet concreet uitgewerkt, laat staan getalsmatig met elkaar in verband gebracht. Ook het woord 'kwaliteitsimpuls' wordt regelmatig gebezigd, maar het verband met de voorgestelde maatregel wordt niet duidelijk. Graag ontvangen de leden van de **SP**-fractie een helder en diepgaander betoog op deze punten. De toon van de memorie van antwoord ademt, met alle respect, voor deze leden teveel uit: "geloofd u mij nu maar, alles zal goed komen".

In de memorie van antwoord wordt ook het volgende gesteld: "De langstudeerdermaatregel is één van de maatregelen die noodzakelijk is om de onderwijskwaliteit en het studierendement te kunnen verbeteren. Dit wetsvoorstel maakt de uitwerking van het plan-Veerman – in combinatie met andere maatregelen – financieel mogelijk en stimuleert studenten hun studietempo te bewaken".⁹ Welke 'andere maatregelen' worden bedoeld, vragen de leden van de **SP**-fractie. Er wordt meerdere malen in de memorie van antwoord over 'andere maatregelen' gesproken, zonder dat duidelijk wordt hoe die eruit zien. Verder vragen deze leden in het kader van bovenstaand citaat, hoe de langstudeerdermaatregel de onderwijskwaliteit verbetert? Wat hebben beide met elkaar te maken? Hoe ziet de regering het verband tussen de langstudeerdermaatregel en het plan-Veerman? Veerman zelf heeft namelijk aangegeven dat de financiële keuzes van het kabinet geen recht doen aan de aanbevelingen van de door hem voorgezeten commissie. Graag een reactie van de regering.

Aantal langstudeerders

De regering geeft aan dat er sprake is van 72.000 langstudeerders (maar liefst 12% van de totale populatie), maar is niet in staat aan te geven of het hier om luie dan wel juist zeer actieve studenten gaat, of studenten met een beperking. Ook constateren de leden van de **SP**-fractie dat er ruimte zit tussen de opvatting van de regering - dat juist niet de bèta-studenten lang studeren - en die van de vereniging van universiteiten (VSNU) in hun Kamerbrief "7 klappen voor de kenniseconomie"¹⁰. Daarin wordt juist betoogd dat bètastudenten meer geraakt worden door de langstudeerdermaatregel. Graag ontvangen deze leden een overzicht om welke groepen studenten het werkelijk gaat, waarbij aan beide hierboven vermelde onderverdelingen recht wordt gedaan.

De leden van de **ChristenUnie**-fractie vragen de regering om een cijfermatige inschatting van het aantal studenten dat nu al studeert en getroffen wordt door de langstudeerdermaatregel nu er sprake is van uitstel van een jaar, afgezet tegen het aantal studenten, dat nu al studeert en getroffen zou worden als de maatregel onverkort op 1 september zou zijn ingegaan. Ook zouden deze leden graag een cijfermatige onderbouwing ontvangen van de regering van de

⁹ Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 2.

¹⁰ Ter inzage gelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning onder griffinummer 148053.03.

gemiddelde studievertraging bij bètastudies, theologie en letterenstudies. Komt het langer studeren dan de nominale studieduur hier bovengemiddeld voor, zo vragen deze leden.

Alternatief

Is verhoging van het collegegeld of getrapte verhoging van het collegegeld bij overschrijding van de studieduur als maatregel overwogen, zo vragen de leden van de **ChristenUnie**-fractie. Zo ja, hoe luiden dan de argumenten tegen zo'n systeem?

3. Juridische aspecten

De leden van de **PvdA**-fractie blijven twijfels houden over de rechtszekerheid. De regering heeft om politieke redenen geen overgangsmaatregel in het wetsvoorstel opgenomen. De rechtszekerheid zou volgens de regering voldoende gewaarborgd zijn omdat studenten alle mogelijkheden blijven houden om hun studie af te maken, "ook al kost dat meer dan zij een aantal jaren geleden mogelijk hadden verwacht".¹¹ Deze leden zijn van mening dat die extra kosten in bepaalde gevallen materieel kunnen neerkomen op het onmogelijk maken van het afmaken van de studie. Is hier geen sprake van strijd met de gerechtvaardigde verwachtingen van betrokken studenten? Kan de regering garanderen dat studenten die vertraging hebben opgelopen in een periode waarin zij niet op de hoogte konden zijn van de voorgestelde maatregelen, daardoor niet gedwongen zullen worden tot betaling van het verhoogde collegegeld wanneer zij hun studie willen afmaken?

De regering stelt dat de oorspronkelijk voorgestelde maatregel niet in strijd was met de rechtszekerheid en dat het in de Tweede Kamer aanvaarde SGP-amendement slechts de verwachtingen van studenten extra borgt.¹² Kan de regering deze vragen oproepende passage nader toelichten aan de leden van de **D66**-fractie? Is er - zo lijkt het - ook naar het oordeel van de regering, sprake van gerechtvaardigde verwachtingen bij studenten die reeds hun studie hebben aangevangen voor invoering van de maatregel en dienen deze verwachtingen daadwerkelijk te worden geborgd? Was deze borging reeds voorzien in het oorspronkelijke voorstel en is het amendement slechts een aanvullende borging? Zo ja, waar bestaat deze oorspronkelijke borging dan uit?

De regering meent dat de cohortbenadering de rechtsongelijkheid tussen studenten zou bevorderen omdat dan alleen de toekomstige studenten de financieel nadelige gevolgen zouden dragen. Is de regering niet met de leden van de **D66**-fractie van oordeel dat dit argument geen stand kan houden, nu zulks ook tegen de voorgestelde maatregel kan worden ingebracht? Immers, alle studenten die inmiddels in de eindfase van hun studie verkeren en de studie dit of volgend jaar afronden, zullen ongeacht de lange duur van hun studie deze nadelige financiële effecten niet meer hoeven te dragen. Is tussen deze studenten en hun opvolgers in de redenering van de regering dan niet evenzeer sprake van rechtsongelijkheid?

De leden van de **D66**-fractie hebben kennisgenomen van de interpretatie van de regering van artikel 13, tweede lid, onderdeel C, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (IVESCR). In dat kader willen deze leden nog de vraag stellen of de zinsnede "in het bijzonder door geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs" in dit artikel, naar het oordeel van de regering elke materiële betekenis ontbeert. Veronderstelt deze zinsnede niet veeleer de verdragsrechtelijke verplichting om de financiële bijdrage van

¹¹ Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 7.

¹² Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 7.

studenten zo beperkt mogelijk te houden en in ieder geval niet doelbewust te verhogen, teneinde tekorten in de rijksbegroting te dekken? Deze leden zien een nadere beschouwing van de zijde van de regering op dit punt met belangstelling tegemoet.

4. Efficiencykorting instellingen

Bij de efficiencykorting voor de instellingen hebben de leden van de **PvdA**-fractie twijfels over de redelijkheid en uitvoerbaarheid van de voorstellen. Ten eerste is dit een bezuinigingsmaatregel die haaks staat op de ook door de commissie-Veerman noodzakelijk geachte substantiële extra investeringen in het hoger onderwijs. Om studiesucces en studiekwaliteit te bevorderen zijn juist extra middelen nodig. De in de memorie van antwoord genoemde bedragen voor een kwaliteitsimpuls, oplopend tot structureel 300 miljoen euro, vallen weg tegenover de korting van 393 miljoen euro die met dit wetsvoorstel wordt beoogd. Is de regering het eens met de constatering van deze leden dat de noodzakelijke extra investeringen in het hoger onderwijs per saldo achterwege blijven?

Bovendien vragen de leden van de PvdA-fractie of het gerechtvaardigd is instellingen te beboeten voor zaken die zij hoogstens zeer ten dele kunnen beïnvloeden. Lang niet elke studievertraging bij langstudeerders kan door een andere onderwijsorganisatie en betere studievoorziening worden voorkomen. Waarom worden hier dan toch de instellingen financieel aangeslagen? Daar komt bij dat het totaalbedrag dat efficiencykorting moet opleveren, gelijk blijft. Kan de regering bevestigen dat die korting van 393 miljoen euro per jaar blijft staan, ook al daalt het aantal langstudeerders? Staat dit niet haaks op het tweede doel van het wetsvoorstel (naast de bezuinigingsdoelstelling), namelijk het terugdringen van het aantal langstudeerders?

Hierbij voegt zich een mogelijk onredelijke uitkomst bij de uitvoering van de maatregelen, menen de leden van de PvdA-fractie. Het verhoogde collegegeld voor langstudeerders wordt geïnd door de instellingen. Wanneer dit collegegeld oninbaar zou blijken te zijn, bijvoorbeeld omdat de langstudeerder de studie opgeeft, werkt dit dan niet ten nadele uit van de instelling, zo vragen deze leden.

Het oorspronkelijke voorstel om ook de instellingen per langstudeerder een sanctie op te leggen is omgezet in een algemene efficiencykorting, zo constateren de leden van de **GroenLinks**-fractie. Door die omzetting is de logica van de efficiencykorting verdwenen, zo menen deze leden. Kan de regering uitleggen en concretiseren wat er bedoeld is met de opmerking dat de efficiencykorting zal bijdragen aan de verdere verbetering van kwaliteit en rendement?¹³ Is de regering van mening dat de korting per definitie leidt tot beter onderwijs? Zo ja, waar is die redenering op gebaseerd? Zo nee, hoe worden de instellingen geacht ondanks deze korting beter onderwijs te geven? Is er voor de noodzakelijke kwaliteitsverbetering (met het oog op de rendementsverhoging en de 'kennis top 5'-ambitie) niet juist nu een investering nodig? Wordt het gekorte bedrag per ommegaande aan de instellingen ter beschikking gesteld voor deze kwaliteitsverbetering?

5. Deeltijdstudenten

De leden van de **PvdA**-fractie maken zich grote zorgen over de positie van deeltijdstudenten en studenten die zijn uitgeloot voor de studie van eerste keuze. In de memorie van antwoord wordt met groot gemak gesteld dat een deeltijdopleiding niet per se twee keer zo lang is als een voltijdopleiding. Dat zou niet meer zo zijn, omdat deeltijdopleidingen veelal te typeren

¹³ Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 5.

zouden zijn als maatwerktrajecten. Gelet op het onderstaande komt dit deze leden voor als een onjuiste en gevaarlijke redenering.

Ten eerste zijn er wel degelijk vele deeltijdopleidingen die substantieel langer duren (MA-opleidingen in het wo duren vaak tweemaal zo lang) als voltijdopleidingen. De belangrijkste reden daarvoor is het mogelijk maken van de combinatie van de studie met het vervullen van een baan. Zegt de regering nu dat de instellingen (MA-)opleidingen maar zo moeten inrichten dat zij in een jaar gedaan kunnen worden? Komt anders het gelijkheidsbeginsel in het geding? En wat zou dat dan betekenen voor de mogelijkheid om naast een baan een deeltijdopleiding te volgen, hetgeen juist mede is gericht op het verbeteren van carrièreperspectieven en kansen op de arbeidsmarkt?

Ten tweede neemt de regering - aldus deze leden - wel een groot risico door in de memorie van antwoord te bankieren op vrijstellingen die deeltijdstudenten kunnen krijgen door hun opgedane werkervaring. Hierdoor zouden die deeltijdopleidingen ook niet veel langer dan voltijdopleidingen hoeven te duren, aldus de regering. Deze leden zien een nieuw diplomaschandaal al opdoemen. Want wat is er makkelijker voor instellingen dan de bekostiging van deeltijdstudenten te incasseren, maar door het gulle verlenen van vele vrijstellingen aan studenten vanwege hun werkervaringen, feitelijk bijvoorbeeld maar de helft van het onderwijs te hoeven aanbieden? De deeltijdstudie kan dan inderdaad in evenveel tijd als de voltijdopleiding worden voltooid, maar wat stelt het diploma dan nog voor? Deze leden nemen aan dat de regering die kant niet uit wil. Maar wat wil de regering ondernemen om dit te voorkomen? Is het omwille van deze problematiek niet veel verstandiger om bij de groep deeltijdstudenten de uitloop naar rato te differentiëren, of die groep een geheel eigen regeling te geven, zo vragen deze leden de regering.

Deeltijdstudenten die een tweede studie volgen, worden nu vier keer geraakt, menen de leden van de **SP**-fractie. Zij betalen instellingscollegegeld indien ze al een bachelor en master hebben gevolgd (Wet versterking besturing), ze lopen snel tegen de langstudeerdermaatregel aan en er is toch al geen studiefinanciering voor hen. Bovendien zijn sinds de financiële crisis werkgevers minder snel bereid om deeltijdstudies te financieren. Zien deze leden dit goed? Zien zij het ook goed dat de langstudeerdermaatregel ertoe zal bijdragen dat de hoger onderwijsinstellingen met spoed de afspraken in het tweede studieconvenant zullen loslaten en instellingscollegegeld zullen heffen voor tweede studies? Hierbij wordt gerefereerd aan de plenaire behandeling van de Wet versterking besturing in de Eerste Kamer in januari 2010.¹⁴

Mede naar aanleiding van een brief van de voorzitters van de Discipline-overlegorganen Letteren en Geschiedenis, Wijsbegeerte en Godgeleerdheid¹⁵, vragen de leden van de **D66**-fractie de regering om haar verwachting dat deeltijdstudenten in het wo binnen de gestelde normtijden kunnen afstuderen, nader te onderbouwen. Deeltijdstudenten aan universiteiten kunnen slechts zelden gebruikmaken van vrijstellingen, aldus de brief. Kan de regering ingaan op de alternatieven die in bovenvermelde brief voor de behandeling van deeltijdstudenten worden geopperd?

Wat verwacht de regering in dit kader van 'tweede-kans-studenten', die naast een baan en een gezin een studie volgen en daar gezien hun omstandigheden relatief snel in vorderen, maar toch getroffen worden door de langstudeerdermaatregel? Hoe beoordeelt de regering de verwachting van de leden van de **GroenLinks**-fractie dat deze maatregel mensen zal ontmoedigen in deeltijd te gaan studeren, als zij vooraf al weten niet binnen de door de

¹⁴ *Handelingen I* 2009/10, 31821, 16.

¹⁵ Ter inzage gelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning onder griffienummer 148053.08.

maatregel vastgestelde termijnen te kunnen afstuderen? Op welke wijze draagt dit bij aan de toegankelijkheid van het hoger onderwijs en aan de visie op een 'leven lang leren'?

De memorie van antwoord maakt de leden van de GroenLinks-fractie duidelijk dat voor de meeste hbo-deeltijders de maatregel geen extra nadelige gevolgen meebrengt omdat bij hen deeltijdstudie in de regel geen hoger aantal studie jaren impliceert. Dit is correct voor het rendement na vijf jaar, mede vanwege de verkorte trajecten. Het rendement na zes jaar is echter bij voltijders 75% en bij deeltijders 60%. Klopt het dat dit verschil vooral wordt veroorzaakt door deeltijdopleidingen met een structureel hoger aantal studie jaren? Voor welke hbo-deeltijdopleidingen geldt dat ze normaliter niet binnen vier jaar kunnen worden afgerond? Hoeveel studenten betreft dit? Welke oplossing biedt de regering aan deze studenten?

De regering erkent dat wo-deeltijdstudenten wel langer studeren, maar maakt voor hen geen uitzondering omdat die groep relatief klein is, constateren de leden van de GroenLinks-fractie. Klopt het dat het om ruim 11.000 wo-deeltijdstudenten gaat? Welke opleidingen betreft dit? Hoe lang is bij deze opleidingen de geprogrammeerde studie in jaren? Op grond waarvan meent de regering dat deze groep niet onevenredig zwaar getroffen wordt? Waarom wordt er geen uitzondering gemaakt, juist omdat dit een 'kleinere' groep is? Zou, meer in het algemeen, de 'vluchtroute naar de deeltijd' niet ook voorkomen kunnen worden door andere maatregelen, zoals een maximum aantal studiepunten per jaar?

Is het kabinet bereid de langstudeerdermaatregel te verzachten in het geval van deeltijdstudies? Hier wordt immers geen studiefinanciering verstrekt en is er sprake van studenten die in eigen tijd en tempo studeren, zo menen de leden van de **ChristenUnie**-fractie.

6. Tot slot

Navrant is de opmerking in de memorie van antwoord over studenten die zijn uitgeloot voor de studie van hun eerste keuze (zeg: medicijnen) en een jaar willen overbruggen met een verwante studie. Een dergelijk overbruggingsjaar met een verwante studie wordt door de regering ontmoedigd. In de memorie van antwoord wordt gesteld dat die studenten maar iets anders moeten gaan doen, bijvoorbeeld werken, vrijwilligerswerk of reizen! Hiermee worden juist de zeer gemotiveerde studenten ontmoedigd, terwijl de loting waar zij het slachtoffer van waren door de overheid zelf is ingesteld. Is het niet veel beter, zo vragen de leden van de **PvdA**-fractie, om voor deze categorie uitgelote studenten die een verwante studie volgen ter overbrugging naar het volgende lotingmoment, een bijzondere regeling te treffen?

Wat zijn de gevolgen van de langstudeerdermaatregel voor de Surinaamse studenten, die geen studiefinanciering ontvangt, geen beroep kan doen op verlenging van de prestatiebeurs, niet in aanmerking komt voor een uitkering uit het Profileringsfonds en niet in aanmerking komt voor collegegeldkrediet? Is de regering met de leden van de **SP**-fractie van mening dat Nederland, gezien de geschiedenis, gastvrij moet zijn naar studenten uit Suriname en dat de langstudeerdermaatregel een enorme blokkade kan opwerpen voor juist deze studenten?

In de memorie van antwoord schat de regering dat de extra administratieve lasten 'gering' zullen zijn. Graag ontvangen de leden van de SP-fractie een iets uitgebreider antwoord, mede gezien de vragen van de CDA-fractie op dit punt, waar een vraag over administratieve lasten

niet wordt beantwoord met een schatting van die lasten, maar met een reactie in de sfeer van 'maatregelen nemen'.¹⁶

De regering geeft in de memorie van antwoord aan "geen andere landen te kennen met een dergelijke langstudeerdermaatregel". Dit lijkt de leden van de SP-fractie een veeg teken. Graag horen deze leden waarom een dergelijke maatregel nergens anders bestaat. Zijn er landen waar een dergelijke maatregel wel in overweging is genomen? Zo ja, waarom is die dan niet omgezet in wetgeving?

De leden van de **D66**-fractie vragen de regering om een reactie op de stelling van het Landelijk Overleg Studentendecanen in het hbo, dat er geen beroep kan worden gedaan op het profileringsfonds door studenten die vanwege overmachtsituaties, anders dan door functiebeperking, er niet in slagen om op tijd hun diploma te behalen, omdat zulks in strijd zou zijn met artikel 2.9, eerste lid van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.

De leden van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap zien de reactie van de regering op de gestelde vragen en opmerkingen met belangstelling tegemoet vóór **vrijdag 1 juli 2011 12.00 uur**.

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Flierman

De waarnemend griffier van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Bergman

¹⁶ *Kamerstukken I 2010/11, 32618, D, p. 12.*